

Kvæget som en del af biodiversitetssordagen

Kvægkongressen

Torben Sønderby

Ejnar Schultz

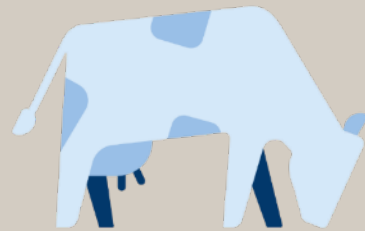
Den 24.februar2025

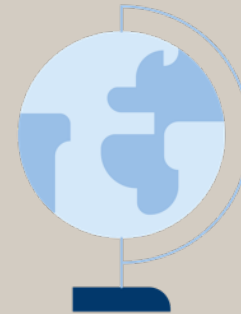
ARLATAL

~7.500 ejere i 7 lande

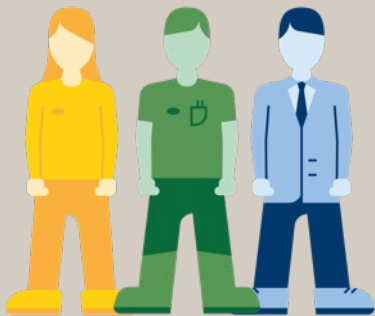
~ 1.5 millioner køer

4. Største mejeri
(mælkemængde)

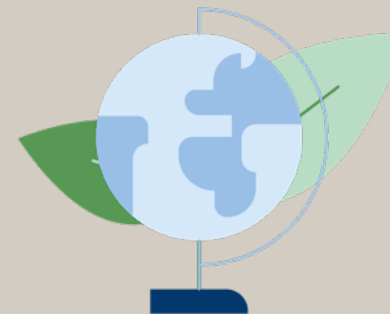
13.7 milliarder Euro omsætning
(i 2023)

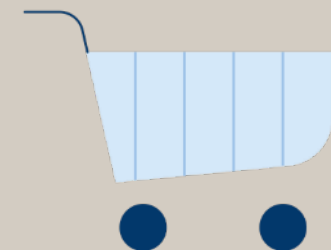
~21.000 ansatte

~13.9 millioner kg
mælk

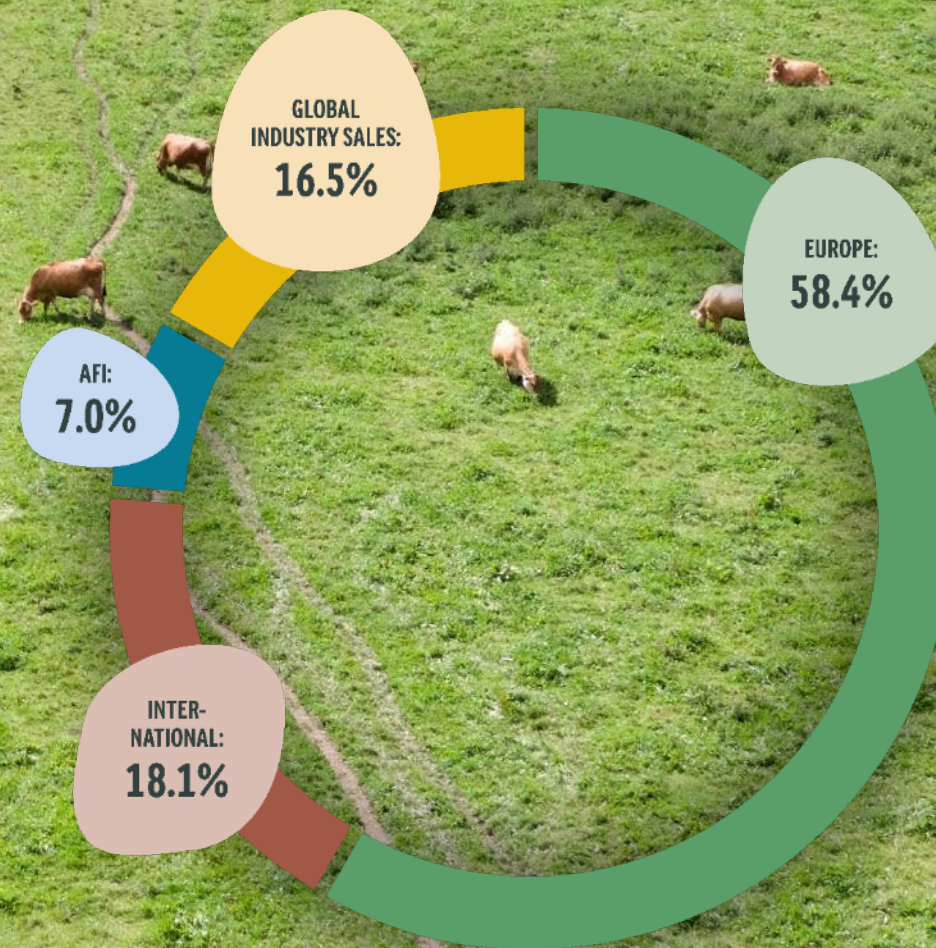

Største økologiske mejeri i
verden (baseret på indvejning)

Produkterne er solgt i 146
lande

KOMMERCIELLE SEGMENTER

Hvordan omsætning på 13.7 milliarder EUROer fordelt på kundesegmenter

ARLA'S SUSTAINABILITY STRATEGY

STRONGER PLANET

Improving the environment
for future generations

STRONGER PEOPLE

Increasing access to healthy dairy
nutrition & inspiring good food habits

CODE of conduct

STRONGER PLANET: VORES BÆREDYGTIGHEDSSTRATEGI FRA 2019 DÆKKEDE KLIMA, VAND, LUFT OG NATUR

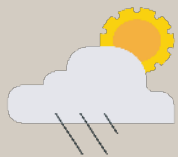
Arla's nature strategy FRAMEWORK (Green Ambition)

Bedre klima

ren luft & vand

Mer e Natur

Voresmål
CO2
Nettonul

Voresmål
Kvælstof og fosforkredsløb
balance

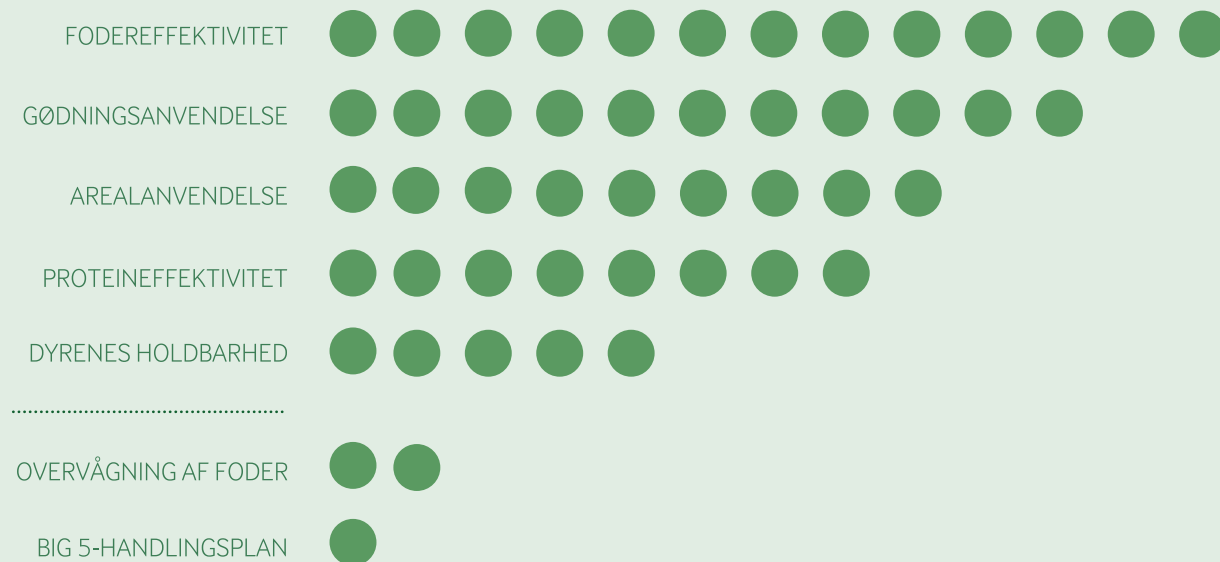
Voresmål
Øge biodiversitet
og natur

DE TI LTAG, DER HAR STØRST POSITIV INDVIRKNING PÅ BÆREDYGTIGHEDEN, UDLØSER FLEST POINT

5 BIG 5 (49 POINT)

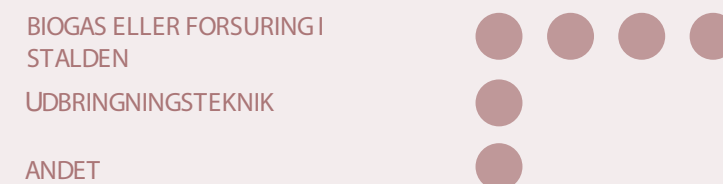
6 BÆREDYGTIGT FODER (11 POINT)

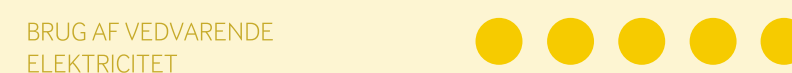
7 BIODIVERSITET OG CARBON FARMING (8 POINT)

8 HÅNDTERING AF HUSDYRGØDNING (6 POINT)

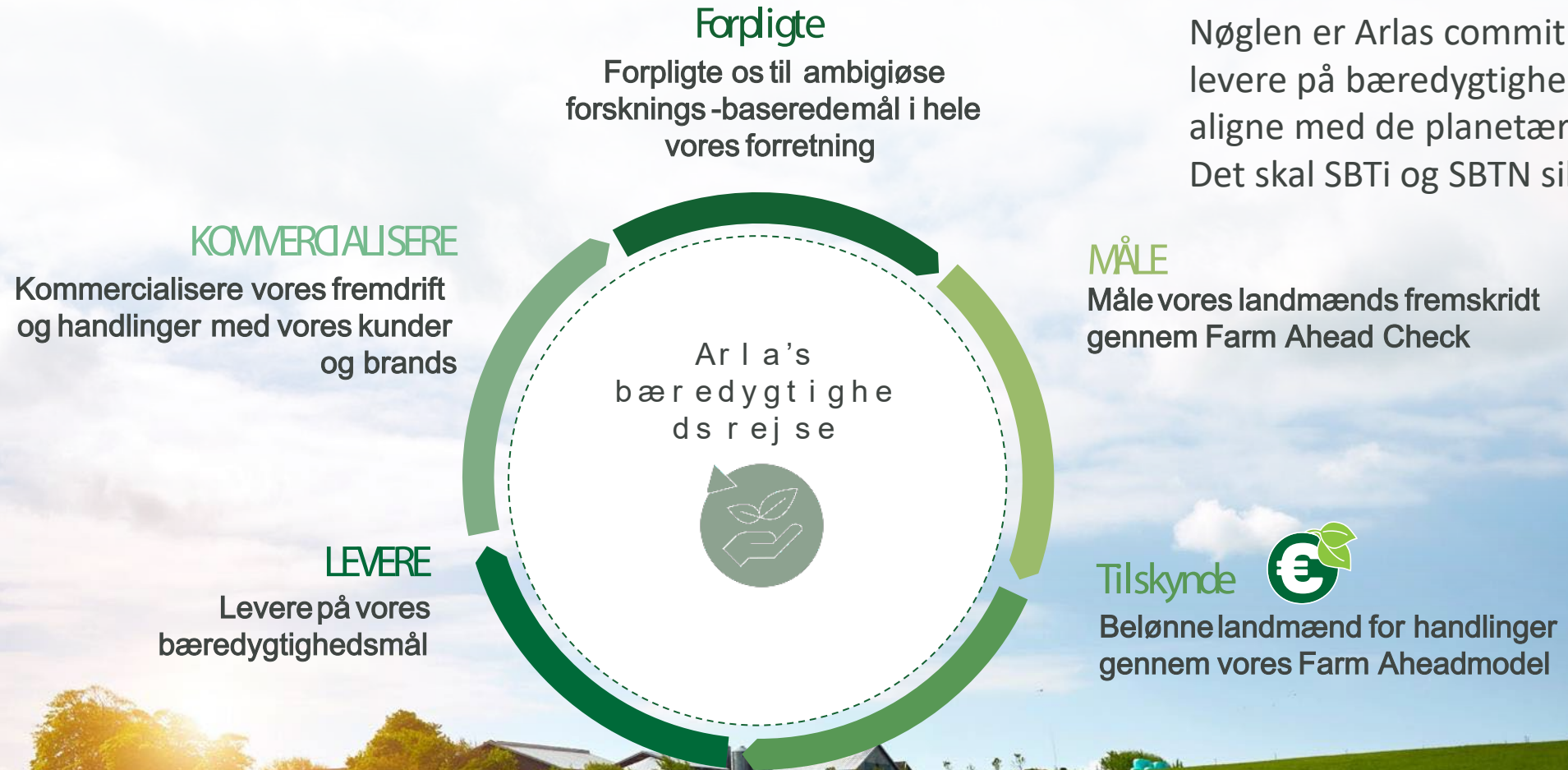
9 VEDVARENDE ELEKTRICITET (5 POINT)

10 OPBYGNING AF VIDEN (1 POINT)

KUNDERNE EFTERSPØRGER MERE BÆREDYGTIGHED OG VI VIL FORTSÆTTE REJSEN MED VORES "FLYWHEEL"

Nøglen er Arlas commitment til at levere på bæredygtighed og aligne med de planetære grænser. Det skal SBTi og SBTN sikre.

SCIENCE BASED TARGETS NETWORK

GLOBAL COMMONS ALLIANCE

The ScienceBasedTargetsNetwork, en global coalition af 80+ miljø non-profit og missionsdrevne organisationer, har frigivet de første virksomhedsvidenskabelige mål for naturen

SBTN gør virksomheder i stand til at foretage de rigtige handlinger på de rigtige steder og rigtige tidspunkt til at gøre deres del for at stoppe og vende naturtab inden 2030.

Guidelines for setting Science-Based Targets for Nature

Climate
(SBTi)

Fresh water

Land

Oceans

Første version
publiceret in 2023
(næste i 2025)

Første version
publiceret i 2024
(næste i 2025)

NATURE - OVERBLIK I FORHOLD TIL BIODIVERSITET

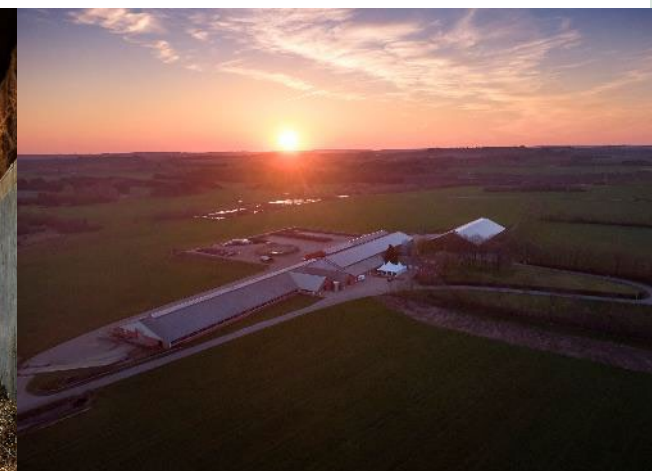
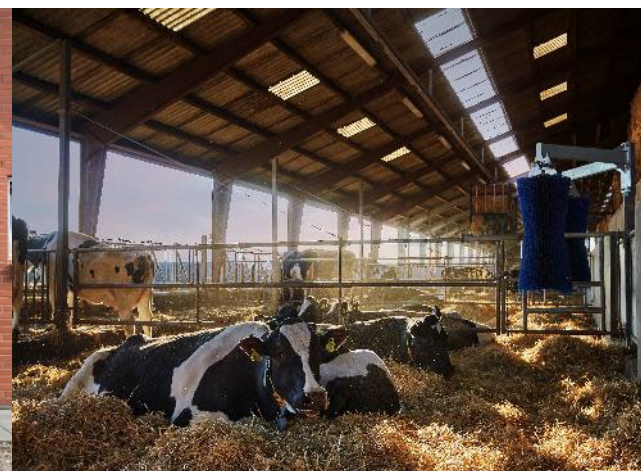
5 presfaktorer på biodiversitet	KLIMA-FORANDRING	FORURENING	RESOURCE UDNYTTELSE	TAB AF HABITATER	INVASIVE ARTER/ANDRE
Arla's Nature Strategy framework					
Relevante focus-områder for Arla	Reducere drivhusgasser FjerneCO2	Ammonium Kvælstof Fosfor Pesticider	Jordfrugtbarhed Arealanvendelse Vandforbrug	Ændret arealanvendelse (LUC) Naturområder og landskabs elementer	

UDVALGTE VIRKEMIDLER PÅ LANDBRUG

Udvalgte virkemidler

Ekstensiv afgræsning	Vandløb	Mindre søer/moser	Vandhuller
Urørt skov	Læhegn	Stendiger	Urtegræs
Blomster- / udyrkede striber	Bræmmer langs vandløb	Træer	Krat

Den danske innovationsgård: Klink ved familien Sønderby

Fakta om innovationsgården

3. Generations familie gård

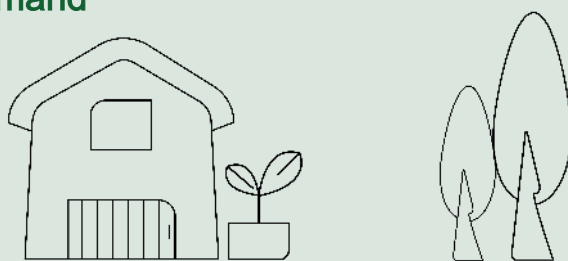
Trine og Torben samt sønnerne Kristian, Mathias og Johannes

Mathias er under uddannelse til landmand

4 dygtige medarbejdere

Arbejdsplads med fokus på innovation til fremme af bæredygtighed samt kommunikation med eksterne

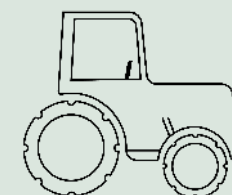
250 Holstein køer

Økologisk i 25 år
Malkerobotter

Driver 420 ha jord

Stor fokus på selvforsyning
Solceller svarende til 130% af forbrug

HVORDAN BESLUTTER 7.500 LANDMÆND FORDELT PÅ 7 LANDE EN FÆLLES INCENTIVSMODEL?

Kræver høj faglighed, høj grad af involvering og grundige drøftelser i medlemsdemokratiet

- Det skal kunne kommercialiseres
- Der er betydelige forskelle imellem landene

- Bestyrelsen
  - Valgt af repræsentantskabet
- Joint Area Council
  - Bredt sammensat på tværs af områder - valgt af repræsentantskabet
  - Rådgivende for bestyrelsen – behandler alle forslag i incentive-modellen
- Sustainability working group
  - Valgt af repræsentantskabet
  - Går fagligt i dybden med alle forslag

Naturtjek

Hos: Torben Sønderby, Klink, Arla Innovationsgård

Udført af: SEGES Innovation, Lisbeth Gliese & Emil Skole

Dato for besøg: 25-08-2023

SEGES
INNOVATION

FØR NATURTJEK

- Mere diversitet dyrkningsfladen.
- Bufferzonerømkring/op til læhegn
- Plante nye områder med træer.
- Stendynger placeret i kanter af dyrkningsarealer.
- Grene og kvas fra beskæring af læhegn skal blive i læhegn.
- Blomsterstriber til bierne.
- Synes ikke vi har god natur.

Naturtjek på Klink, Holmgårdsvej 4

Gården, Klink er en økologisk kvægbedrift med ca. 240 sortbrogede Holsteinkøer, som drives af Torben Sønderby tæt ved den Vestjyske by, Grønbjerg. Udover at være en kvægbedrift er gården også fornyeligt omdannet til Arlas første danske økologiske innovationsgård.

Ejendommen er beliggende i et området, hvor jordbundstypen er domineret af smeltevandssand og -grus med enkelte øer bestående af moræneler.

Ejendommens arealer udgør ca. 380 hektar, hvoraf størstedelen er omdriftarealer. Dertil har ejendommen også en del naturværdier, som blandt andet består af § 3-beskyttede naturarealer med mose, søer, eng og overdrev. Dertil findes også en del fine småbiotoper i form af læhegn, jorddiger, markveje, sten- og grenbunker, teglværk samt en gammel råstofgrav og andre former for ekstensive drevne områder.

Et Naturtjek tager altid udgangspunkt i ejendommens eksisterende naturværdier, fordi der arbejdes efter principperne som er beskrevet i "Brandmandens Lov". Loven går i sin enkelthed ud på, at man skal tænke som en brandmand og redde det vigtigste først som er illustreret i tabellen nedenfor.

Anbefalingen er derfor at bevare og beskytte de eksisterende landskabselementer, som allerede findes på ejendommen.

Naturtjekket vil derfor beskrive, hvordan man bør prioriterer naturindsatsen på de beskrevne indsatsområder.

BRAND- MANDENS LOV

Brandmandens lov er en guide til, hvordan man bør prioritere sin indsats for biodiversiteten på sin bedrift.

Når man skal passe på naturen, skal man tænke som en brandmand, der er kaldt ud til et brændende hus: Red det mest uerstattelige først.

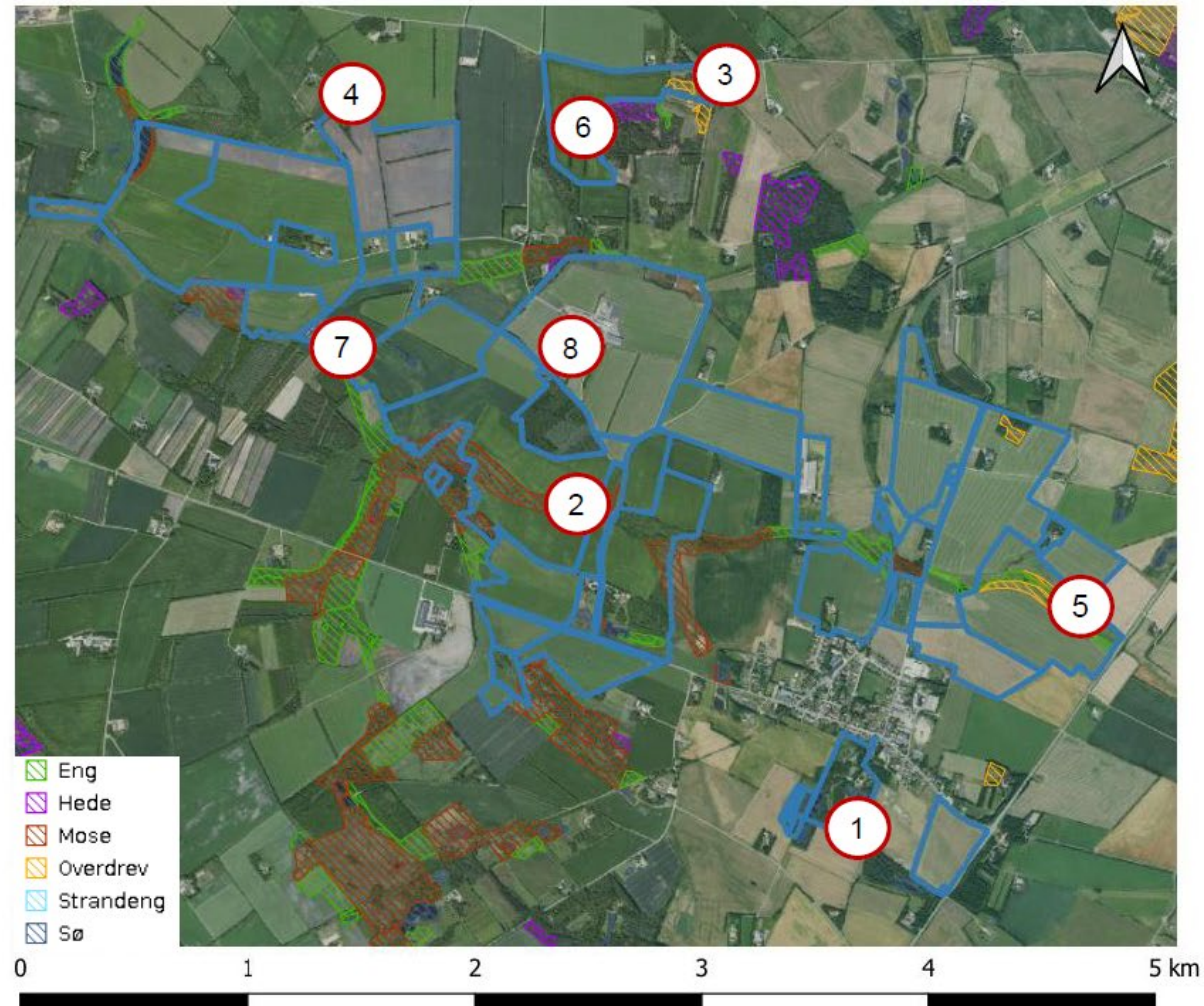
- 1) BEVAR**
Bevar naturområder med en lang kontinuitet (lang tid udenfor dyrkning) og en høj biodiversitet.
Eksempler: Bevar enge, overdrev, moser, heder, gamle træer, skove og hegn, og forvalt dem bedst muligt, fx med græsning.
- 2) BESKYT**
Beskyt eksisterende natur mod negative påvirkninger.
Eksempler: Undgå afdrift af gødning og pesticider til naturområder, fx med en udyrket buffer. Undgå dræning.
- 3) GENOPRET**
Genopret beskadiget natur.
Eksempler: Genopret en naturlig hydrologi, f.eks. ved genslyngning af vandløb og lukning af dræn. Genindfør græssende dyr på naturarealerne.
- 4) NYETABLÉR**
Nyetablér natur.
Eksempler: Omlæg urentabel dyrkningsjord til permanent natur, gerne arealer, der allerede ligger tæt på eksisterende natur.

Illustration: SEGES/Mads Lundgård

MI N PERSONLIGE OPLEVELSE MED NATURTJEK

Bedriftsoversigt og fokuspunkter

1. Grund med gammelt teglværk
★★★★★★★★★★★★
2. Moseområdet
★★★★★★★★★★★★
3. Overdrev m. tilplantning
★★★★★★★★★★★★
4. Råstofgrav
★★★★★★★★★★★★
5. Eng og overdrev
★★★★★★★★★★★★
6. Læhegn
★★★★★★★★★★★★
7. Okkerudfældningsbassin
★★★★★★★★
8. Træer i haven
★★★★★★★★

1. GRUND MED GAMMELT TEGLVÆRK

Generelt: Områder, som rummer gamle udgravninger til teglsten kan have tilsvarende naturværdi, som f.eks. Råstofudgravninger, der kendetegnes ved at være vigtige leveområde for mange sjældne arter. Dette skyldes udgravningens alder og variation, samt at de ofte er upåvirket af gødning og generel landbrugsdrift. Under udgravningen af ler og sand har skabt søer og bakker, samt fjernet store jordoverflader, som måske tidligere har været dyrket og dermed fyldt med næringsstoffer. Dette har resulteret i, at jorden er blevet udpint og soleksponeret til gavn for nye og gamle arter, som er tilpasset netop disse forhold, som efterhånden er ualmindelige at finde i samtidens landskab.

Specifikt for bedriften: Ejendommen råder over et 11 hektar stort område med et gammelt teglværk. Arealet består overordnet af: tre store søer, dannet af ler og sand udgravninger, skov, lysåbne partier, beboelsesejendommen og en gammel ruin, som tidligere har været en ringovn. I området er der blevet observeret arter som f.eks. orkidehuller, isflugt, stæ og flagermus. Grundlæggende er der tre elementer, som bevirker, at området vurderes til at være særlig unikt. Det første element er områdets jævne variation mellem græsland, skov, krat og søer.

Det andet element er variationen af forskellige strukturer, som er med til at skabe et varierende mikroklima. F.eks. finder man på arealet flere bakker, volde og fordybninger, som skaber variation i temperaturer og fugtighed afhængig af om de ligger soleksponeret eller tildækket af vand og skov. Ligeledes finder man også dødt stående og liggende ved i og omkring søerne samt på de soleksponerede åbne arealer.

Et tredje element, som er særdeles unikt for arealet, er det gamle forladte teglværk, hvis forladte murstensbygninger og forladte teglstensbunker, efterligner klipp og grotteformationer som flagermus, firben, mosser, laver og bregner kan anvende som levested. Det vurderes, at arealet har potentiale til at udgøre et yngleområde for flagermus, da området både har grottelignende strukturer, gamle træer, åbne græsarealer og søer, hvor flagermus kan raste og fouragere. Udover at være et eftertragtet fourageringsområde for flagermus og fugle udgør søerne også et vigtigt levested for mange forskellige arter af insekter, padder og krybdyr heriblandt f.eks. snoge, frøer og salamandere. Alt efter art, kan disse artsgrupper ligesom flage være strengt beskyttet og derved gøre arealet ekstra unikt ved at agere levested for sjældne og truede dyrearter.

På baggrund af de ovenstående nævnte elementer, som karakteriserer området scorer grunden 6 ud af 10 stjerner, hvor flere stjerner vil kunne opnås ved udførelse af anbefalingerne på næste side.

Teglværkets efterladte murstensbygninger skaber værdifulde klippe- og grottestrukturer.

Vegetationen rundt om søerne skaber gode levesteder for padder og krybdyr.

Et hegn til græssende dyr vil kunne opsættes rundt om hele grunden.

Søerne på grunden er potentielle vigtige levesteder for mange sjældne dyr.

2. MOSEOMRÅDE

Generelt: I gamle tilgroede moser er der masser af mad til insekter og svampe. De mange pilekrat, og dermed pileblomster, er i foråret en vigtig kilde til føde for insekterne. De store mængder af døde buske og træer giver mulighed for en høj artsrigdom af svampe, og de kan også bruges som levested for insekter.

Specifikt for bedriften: Syd for ejendommen, langs med Tim Å, ligger der et større sammenhængende mose- og engområde, hvoraf ejendommen sammenlagt råder over 11,2 hektar fordelt på to matrikler, der er adskilt af et enkelt nabomatrikel. Ejendommens to matrikler udgør 6,8 hektar moseområde længst mod Holmgårdsvej og 4,4 hektar mose, eng og brak, som støder op mod okkerbassinet. Kigger man på kortet for ejendommens samlede 11,2 hektar, så ligger hovedparten af arealerne mellem 7 og 8, hvilket er nok til at kunne søge tilsagn om tilskud til pleje af græsog naturarealer.

Under besøget blev der fremvist noget af den vestligste del af moseområdet langs Holmgårdsvej, som uderover består af mose, også består af et højereliggende areal med skov primært bestående af blandede løvtræer, men også en mindre andel spredte nåletræer.

På de laver liggende mose og engarealer blev der set fine strukturer som f.eks. gammelt pilekrat, tuer og partier med lavere urtevekst. De gamle pilekrat er værdifulde levesteder for en lang række forskellige insekter, svampe og laver, samtidig med, at det skaber et godt skjulested for småfugle. Derudover er pilekrattet også værdifulde som nektar og pollenkilde i det tidlige forår. Under fremvisningen af arealet var det dog tydeligt, at hovedparten af arealet er under kraftig tilgroning, da der ikke har gået græssende dyr på arealet i en længere årrække. Dette indikeret af, at der på arealet, var en del opvækst af græs og høje stauder, samt et tykt lag førne, som hindrer opvækst af lavt voksende urter.

Der blev også set på selve Tim Å, som ligger lavt i terræn med høje stejle brinker, der er groet til i græs og høje stauder. På ældre kort over området kan man se, at åen engang snoede sig naturligt igennem landskabet. En lignende genslyngning af åen vil kunne bringe åen tilbage i terræn og derved fjerne de høje stejle brinker. Det potentielt også skabe bedre forhold for de fisk og vandlevende insekter, der lever i vandløbet. Alternativt kan man også lave en bred bro, som krydser åen og derved forbinde arealet således det samlede moseareal kan blive

Moseområdet med kraftig tilgroning, samt vandløbet, som er svært at passere grundet de høje brinker.

Pilekrattet danner et anderledes miljø sammenlignet med det lysåbne. Herinde kan fugle bygge rede og svampe kan trives grundet den højere luftfugtighed.

2. MOSEOMRÅDE – VI LD I DÉ

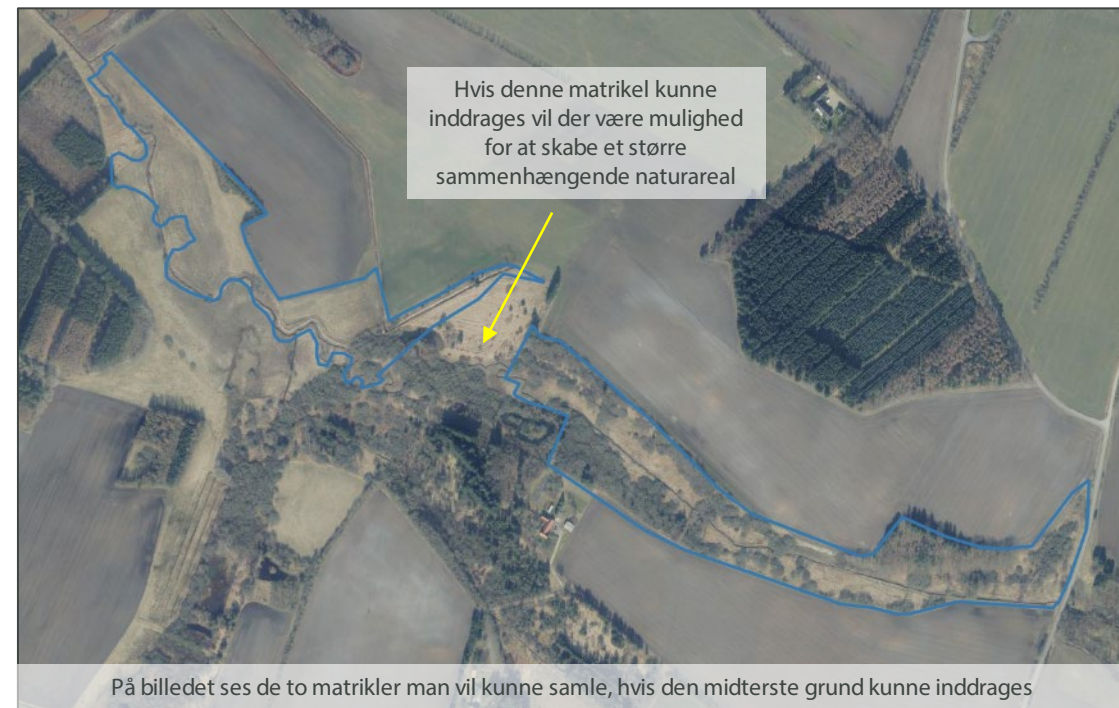
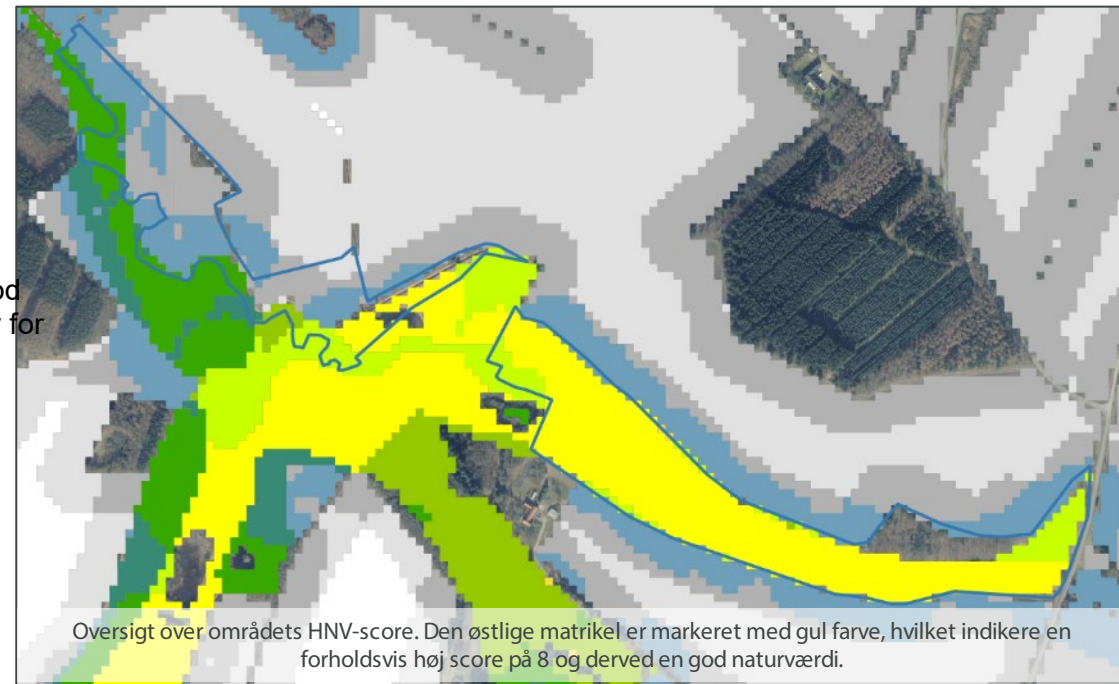
Anbefaling: Arealet har mange fine strukturer og et rigtig godt potentiale til at kunne udvikle sig til god natur. Der er flere forskellige veje til at højne naturtilstanden på arealet, men arealet har stort behov for græsning for at undgå tilgroning og derved bevare de lavt voksende urter der lever i området.

Den vilde ide:

- Genskab områdets naturlige hydrologi ved at få genslynget de dele af vandløbet (Tim Å), som ligger på ejendommens matrikler og få derved vandløbsstrækningen tilbage i terrænniveau. Dette vil være med til at skabe mere gunstige forhold for alle de arter, der er afhængige af, at der er vand og fugtige forhold tilstede. Ydermere vil det også fremme livet i vandløbet.
- Undersøg dernæst muligheden for at lave en samlet hegning, som via med naboarealet binder ejendommens to naturarealer sammen således der kan blive skabt et større sammenhængende naturareal.
- Lykkes det lave et større sammenhængende naturareal vil næste skridt være at få udsat nogle ekstensive græssende dyr på arealet, således man undgår at arealet bliver tilgroet.

Den "mindre vilde" ide:

- Som en alternativ løsning kan man få lavet en bro, som krydser vandløbet på ejendommens østlige matrikel. Dette vil skabe bedre forudsætninger for at få det østlige moseområde græsset.
- Hvis muligt kan man også udtage en del af landbrugsjorden for at skabe sammenhæng mellem den vestlige og østlige matrikel.
- Det kan ikke anbefales, at man tænker på at tage slæt på arealet, da det vil ødelægge de fine strukturer som man finder på mosearealerne.

4. RÅSTOF GRAV

Anbefaling:

Det anbefales i første omgang at fjerne en væsentlig del af nåletræerne, da de understøtter meget få danske arter, samt optager den værdifulde næringsfattige jord, hvor der ellers kunne have været mange forskellige urter, træer og buske. Som beskrevet på forrige side er de "gode" urter, buske og træer der allerede, de mangler bare mere plads. Bevar dog en samlet klynge nåletræer, da de kan fungere som læ og skygge for græssende dyr på arealet.

De fældede nåletræer kan evt. placeres i bunker rundt omkring på arealet der hvor de kan skabe varme lægsteder eller ly og levested for fugle, insekter og svampe.

I de sæsoner, hvor der går græssende kvier på den resterende mark vil det være oplagt at lade råstofgraven være tilgængelig for dyrene, så de kan forstyrre vegetationen på arealet til gavn for forskellige arter. Du skal dog være opmærksom på, at grundet arealets størrelse, vil græsningen også kunne være med til at øge sandsynligheden for, at arealet udvikler sig til 3-beskyttet overdrev. Med rette HNV-score (HNVscore => 5) vil det kunne sikre, at der vil kunne søges tilsagn til pleje af græs og naturarealer.

I de sæsoner, hvor den omkringliggende mark anvendes til afgrøder, vil det være oplagt at beskytte råstofgraven mod påvirkning fra markdriften. Dette kan man gøre ved at etablere 5 meter (eller bredere) bræmme langs råstofgravens nærområde bestående af brak. Dette kunne evt. være som del af kravet om at udlægge 10% af arealet til ikke-produktive elementer.

Hvis muligt, vil det være oplagt at undersøge om den nordlige nabo vil være interesseret i at lave en samlet græsningsaftale således en hegning vil kunne udvides til det større nordlige nabo areal. Det er oftest bedst at få så meget areal samlet under samme hegning som muligt, da det giver dyrene bedre mulighed for at bevæge sig og søge føde. Ydermere skaber det også mulighed for, at naturen kan sprede og udvikle sig og derigennem blive mere unik.

De gule linjer viser, hvor man kan udlægge en bræmme af brak.

Blomstrende hedelyng

På kanten af råstofgravens nordside finder man en lille plet med hedelyng.

Det åbne mellemstykke mellem råstofgraven og nabogrunden, hvor man finder flere forskellige blomstrende urter.

EFTER NATURTJEK

- Vigtigheden af at bevare og beskytte naturen.
- For at øge biodiversiteten, koncentrere indsatsen i naturområderne.
- Afgræsning med køer og heste er det vigtigste.
- Buffer zoner.
- For at skabe diversitet i naturen er det vigtigt at have forskellige strukturer, gamle bygninger, levende træer, døde træer, stendynger, forskellige naturtyper osv.
- Blev bekendt med at vi havde god og varierende naturtyper, som vi kan forbedre, men mindre og større tiltag.

TAK FOR ORDET

